

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/177074>

Please be advised that this information was generated on 2019-06-17 and may be subject to change.

Alles is Gezondheid... als platform voor een lerende aanpak van sociale vernieuwing voor gezondheid

Hoe werkt Alles is gezondheid... als instrument om samenhang te creëren in maatschappelijke activiteiten op het gebied van gezondheidsbevordering en -bescherming? En draagt deze maatschappelijke beweging bij aan een betere borging van gezondheid in diverse maatschappelijke domeinen?

Deze vraag stond centraal in een kwalitatief onderzoek naar de bestuurlijk-organisatorische aanpak van Alles is gezondheid... Het onderzoek is uitgevoerd door experts bestuurskunde en public health van de Universiteit Maastricht en de Radboud Universiteit (Dirk Ruwaard, Jan Kees Helderma, Maria Jansen, Inge Lecluijze en Marleen Bekker), bijgestaan door externe experts.

Alles is gezondheid... richt zich op het creëren van onderlinge verbondenheid in gemeenschappelijke opgaven tussen overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven, en de realisatie van gezamenlijke maatschappelijke waarden en ambities in relatie tot gezondheid. Zo'n 'Whole of Society'-aanpak vormt de basis voor het benutten van maatschappelijke bronnen om de impact op gezondheid te vergroten. De keuze voor bottom-up initiatief en vrijwillige coördinatie is kwetsbaar omdat het partners van elkaar afhankelijk maakt, en dit gepaard gaat met grote onzekerheden. Daarom is het bij uitstek van belang in de uitvoeringspraktijk te leren van wat werkt en wat niet: door te experimenteren, feedback te vergaren, ervaringen uit te wisselen en de aanpak aan te passen.

Pledges: van verkennende naar ondernemende netwerken, vroege borging van leren en innoveren

De casestudy's vertonen alle een organisch ontwikkelproces rondom concrete uitvoeringsactiviteiten, waarbij partners actief leren van ervaringen en hun aanpak aanpassen of verbeteren. Een klein deel van de pledges staat daarbij nog op zichzelf: er is geen of zeer beperkte netwerkvorming. Een groter deel van de pledges vertoont kenmerken van een verkennende samenwerking. In deze fase van het programma bouwen de partners aan onderlinge relaties, en onderzoeken zij hoe de gezondheidsambitie kan worden vertaald in concretere doelen die recht doen aan de belangen van de partners. Hierbij zijn partners (nog) niet direct van elkaar afhankelijk. Sommige netwerken zijn al verder gevorderd; vaak omdat die al bestonden en Alles is gezondheid... daar een impuls aan heeft gegeven. De verkennende samenwerking mondt dan uit in een gezamenlijke bepaling van concrete doelen, voorwaarden en spelregels, zoals zelfmonitoring. Een 'ondernemende samenwerking' kenmerkt zich door zelforganiserend vermogen, waarmee de activiteiten en effecten zonder prikkels van buiten door blijven gaan. Door praktische

“ Continu leer- en verbeterproces.

ervaringen om te zetten in concrete aanpassingen of verbeteringen van de aanpak, en denkbeelden en werkrouines daardoor gaandeweg mee veranderen, leiden deze leer- en verbeterprocessen in enkele voorloper-pledges ook tot sociale innovatie. Deze processen behoeven verdere versterking en verankering, ook bij het programmabureau en binnen de betrokken departementen van de Rijksoverheid.

De meerwaarde van een pledge bestaat volgens respondenten vooral uit de tijdelijke impuls die uitgaat van het daadwerkelijk ondernemen van actie. Maar ook van de contacten die worden gelegd met nieuwe partners en het podium waarmee hun ambities en activiteiten publiekelijk zichtbaar worden. Vooral ook omdat het ministerie van VWS betrokken is, en dat de werving van invloedrijke 'lokale' partners zoals gemeenten en zorgverzekeraars voor het pledgenetwerk vergemakkelijkt. Tegelijkertijd levert deelname aan Alles is gezondheid... niet voor alle pledgehouders altijd voldoende meerwaarde op. De wederkerigheid van deelname blijft dus een aandachtspunt.

Randvoorwaarden: naar een nieuwe manier van sturen, borgen en verantwoorden

De observaties van de onderzoekers laten zien dat de 'klassieke' programmatische aanpak in het gezondheidsbeleid met de uitvoering van Alles is gezondheid... is uitgebreid met een maatschappelijk platform met een participerende rol voor de Rijksoverheid.

Daarbij wordt de gangbare top-down sturing en een beheersmatige regierol in het gezondheidsbeleid en overheidsprogramma's gescheiden van de faciliterende regierol van de Rijksoverheid. 'Borging, opschaling en verankering' moeten als externe politieke en wetenschappelijke 'eisen' realistisch worden benaderd. In de pledges richt dit zich in het relatief vroege ontwikkelstadium veeleer op processen dan op inhoudelijke interventies: het organiseren en vasthouden van de flexibiliteit, energie en het open staan voor nieuwe ideeën van partners, binnen pledges. Er is sprake van een continu leer- en verbeterproces, maar dat richt zich eerder op de eigen pledge dan op het opschalen van 'goede praktijken' naar andere contexten. Dit komt omdat elke context zijn specifieke condities heeft waardoor 'goede praktijken' niet zonder meer overdraagbaar zijn. Dit kan onder andere komen omdat partners daar geen tijd voor hebben of omdat die 'goede praktijken' in andere contexten niet als 'eigen' worden beschouwd. Door kennisdeling actiever te organiseren, kunnen wel elementen uit 'goede praktijken' worden overgenomen en door de partners zelf worden vertaald naar hun lokale context.

Een andere manier van evaluatie en democratische verantwoording is nodig: meer gebaseerd op een uitwisseling tussen gelijkwaardige partners en belanghebbenden, op ruimte voor vernieuwing en op continue verbetering. Mogelijke instrumenten voor partners en Alles is gezondheid...- netwerken

zijn reflectieve werkbezoeken en dialoogtafels met alle betrokkenen, inclusief de doelgroepen en volksvertegenwoordigers. Als deze behalve op inhoudelijke onderwerpen ook worden gericht op de tussenliggende stappen in samenwerking, kennisdeling en netwerkvorming, kunnen deze instrumenten eraan bijdragen om een blijvend effect op de gezondheid plausibel te maken.

Enkele aanbevelingen uit het onderzoek luiden:

- De volgende functies in het programma kunnen verder doorontwikkeld worden: de makelaarsfunctie, de signaleringsfunctie, de kennisdelingsfunctie en de impulsfunctie.

- Tijd, vertrouwen en wederkerigheid zijn noodzakelijke voorwaarden om de ontluikende innovaties en netwerken niet in de kiem te smoren.
- De lage drempel voor toetreding blijft van belang zodat nieuwe initiatieven zich kunnen blijven aansluiten en er beweging blijft in het platform van pledges en partners.
- Literatuur en buitenlandse ervaringen wijzen erop dat een dergelijke beweging vijf tot tien jaar nodig heeft om te bestendigen.

